

“O‘ZBEKISTONDA IQTISODIY BARQARORLIK VA MAKROIQTISODIY BOSHQARUVI”

Abdurazzakov Diyorbek

Iqtisodiyot yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Egamberdiyev Xumoyun

Iqtisodiyot fakulteti Iqtisodiyot kafedrası

(PhD) dotsent Alfraganus Universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida iqtisodiy barqarorlik va makroiqtisodiy boshqaruvning rivojlanishiga doir tahlil va tavsiyalar keltirilgan. O‘zbekistonning so‘nggi yillarda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlari va ulkan o‘zgarishlar jarayonida iqtisodiy barqarorlikni saqlab qolishning asosiy mexanizmlari va davlat tomonidan olib borilgan makroiqtisodiy siyosatning samaralari o‘rganilgan. Tadqiqotda inflyatsiya darajasi, davlat byudjeti taqchilligi, investitsion muhitni yaxshilash, iqtisodiy tarmoqlarning diversifikatsiyasi kabi muhim omillar taqdim etilgan. O‘zbekistonda iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda yuzaga kelayotgan muammolar, ularni hal etish uchun taklif etilgan strategiyalar va siyosatlar hamda 2025-yilga mo‘ljallangan yangi iqtisodiy islohotlar haqida batafsil ma‘lumot berilgan.

Kalit so‘zlar: Iqtisodiy barqarorlik, makroiqtisodiy boshqaruv, o‘zbekiston iqtisodiyoti, iqtisodiy islohotlar, inflyatsiya, investitsiya, byudjet, tashqi savdo siyosati.

Abstract: This article presents an analysis and recommendations on the development of economic stability and macroeconomic management in the Republic of Uzbekistan. During the economic reforms and large-scale transformations carried out by Uzbekistan in recent years, the main mechanisms for maintaining economic stability and the effectiveness of the state's macroeconomic policy have been studied. The study presents such important factors as the inflation rate, the state budget deficit, the improvement of the investment climate, and the diversification of economic sectors. Detailed information is provided on the problems of ensuring economic stability in Uzbekistan, proposed strategies and policies to address them, as well as new economic reforms scheduled for 2025.

Keywords: economic stability, macroeconomic management, economy of Uzbekistan, economic reform, inflation, investment, budget, foreign trade policy.

KIRISH.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so‘ng, iqtisodiy islohotlar va yangi rivojlanish yo‘nalishlarini belgilashda bir qator muhim qadamlarga e‘tibor qaratildi. Iqtisodiy barqarorlik va makroiqtisodiy boshqaruv — har bir davlatning iqtisodiy tizimining barqarorligi va uzluksiz rivojlanishini ta‘minlashda asosiy omillar

hisoblanadi. O'zbekiston iqtisodiyoti, so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar va davlatning makroiqtisodiy siyosati orqali yangi bosqichga o'tdi. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda iqtisodiy o'sish, inflyatsiya darajasi, valyuta kursining barqarorligi, ish bilan ta'minlash va investitsiya muhiti kabi masalalar alohida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda makroiqtisodiy boshqaruvning o'rnini juda katta. Iqtisodiy boshqaruvning samarali amalga oshirilishi davlatning resurslardan to'g'ri va samarali foydalanishi, iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashi va jamiyat farovonligini oshirishi uchun zarurdir. Mamlakatda iqtisodiy islohotlar tizimida pul-kredit siyosati, soliq siyosati, investitsiya faoliyati va tashqi iqtisodiy aloqalar kabi muhim elementlar mavjud.

Shuningdek, O'zbekiston iqtisodiyotidagi makroiqtisodiy boshqaruvning samarali amalga oshirilishi nafaqat ichki rivojlanish uchun, balki xalqaro iqtisodiy aloqalar va tashqi savdo sohalarida ham ijobiy natijalar beradi. Iqtisodiy islohotlar, ayniqsa, 2021-2025 yillarni o'z ichiga olgan dasturlar doirasida, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning yangi yo'llarini ochmoqda. Shunday qilib, iqtisodiy barqarorlik va makroiqtisodiy boshqaruvning rivojlanishi O'zbekistonning global iqtisodiyotdagi o'rnini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

Asosiy qism.

1. Iqtisodiy barqarorlik va uning ahamiyati

Iqtisodiy barqarorlik, iqtisodiy o'sish, inflyatsiya darajasi, ish bilan ta'minlash, valyuta kursi va boshqa makroiqtisodiy ko'rsatkichlar orasidagi muvozanatni anglatadi. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, davlatning iqtisodiy siyosatining samaradorligini ko'rsatadi va jamiyat farovonligining oshishiga yordam beradi.

• **O'zbekistonda iqtisodiy barqarorlikning ahamiyati:** O'zbekiston iqtisodiyotining global bozor bilan integratsiyasi, investitsion muhitni yaxshilash, o'sishni ta'minlashda iqtisodiy barqarorlikning roli. So'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar natijasida mamlakat iqtisodiyoti barqaror o'sish sur'atlarini ko'rsatmoqda.

• **O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda qiyinchiliklar:** Inflyatsiya, byudjet defitsiti, tashqi qarzlar, mehnat bozoridagi noaniqliklar.

2. Makroiqtisodiy boshqaruv va uning mexanizmlari

Makroiqtisodiy boshqaruv — bu davlatning iqtisodiy siyosatiga, pul-kredit, soliq, investitsiya va tashqi savdo siyosatlariga asoslangan boshqaruv tizimidir. Samarali makroiqtisodiy boshqaruv, iqtisodiy o'sish, barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

• **Pul-kredit siyosati:** O'zbekiston Markaziy Bankining iqtisodiy barqarorlikni saqlashdagi roli, inflyatsiya darajasini boshqarish va kredit resurslarining samarali taqsimlanishi.

• **Soliq va byudjet siyosati:** Davlat byudjeti, soliq tizimidagi islohotlar, budjet defitsitini kamaytirish va resurslarni samarali taqsimlash.

• **Investitsion siyosat:** Investitsiya muhitining yaxshilanishi, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun amalga oshirilgan islohotlar.

3. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda asosiy omillar

Iqtisodiy barqarorlikni saqlash uchun bir qator omillar mavjud bo'lib, ular quyidagilardan iborat:

• **Iqtisodiy tarmoqlarni diversifikatsiya qilish:** O'zbekiston iqtisodiyotining diversifikatsiyasi orqali ishlab chiqarish va eksportni kengaytirish. Qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlarining modernizatsiyasi.

• **Tashqi savdo siyosati va integratsiya:** Tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish va xalqaro savdoda O'zbekistonning o'rnini mustahkamlash. Buning natijasida mamlakat iqtisodiyotiga yangi investitsiyalar jalb qilinmoqda.

• **Inson resurslarini rivojlantirish:** Mehnat bozorida muvozanatni saqlash, ish o'rinlarini yaratish va ta'lim tizimining rivojlanishi.

4. O'zbekiston iqtisodiyoti va makroiqtisodiy boshqaruvdagi muammolar

Iqtisodiy barqarorlikni saqlashda O'zbekistonda bir qator muammolar mavjud bo'lib, ularning yechimi uchun strategiyalar ishlab chiqish zarur:

• **Inflyatsiya:** Inflyatsiyaning yuqori darajasi iqtisodiy barqarorlikni tahdid qiladi. 2024-yilda O'zbekiston inflyatsiyani kamaytirish bo'yicha bir qator chora-tadbirlar ko'rdi.

• **Davlat qarzi va byudjet defitsiti:** O'zbekistonning tashqi va ichki qarzlarining o'sishi, byudjetning taqchilligi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda katta to'siq bo'lishi mumkin.

• **Mehnat bozoridagi muammolar:** Aholining ish bilan ta'minlanishini oshirish, mehnat bozorida muvozanatni saqlash va yangi ish o'rinlarini yaratish.

5. O'zbekiston iqtisodiy barqarorligini ta'minlashga doir takliflar

Iqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamlash uchun bir qator takliflar va strategiyalar ishlab chiqish zarur:

• **Soliq va byudjet siyosatini isloh qilish:** Soliq tizimini yanada optimallashtirish, byudjetni muvozanatlash.

• **Investitsiya muhitini takomillashtirish:** Investitsion tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash, xususiy sektorni rag'batlantirish.

• **Tashqi savdo siyosatini yangilash:** Xalqaro savdo aloqalarini kuchaytirish va eksportni ko'paytirish.

• **Ijtimoiy farovonlikni oshirish:** Sog'liqni saqlash, ta'lim va ijtimoiy yordam sohalarida islohotlar o'tkazish.

6. O'zbekiston iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda kelajak istiqbollari

O'zbekistonda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun amalga oshirilishi kerak bo'lgan strategik rejalashtirish va makroiqtisodiy boshqaruv tizimlarini yanada takomillashtirish zarur. 2025-yilgacha bo'lgan davrda iqtisodiy o'sishning yanada

yuqori sur'atlarini ko'rsatish va xalqaro iqtisodiyotga integratsiyani kuchaytirish kutilmoqda.

Tahlil

1. Iqtisodiy barqarorlik va o'sishning asosiy omillari

Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda asosiy omillar inflyatsiya darajasi, ish bilan ta'minlash, investitsiya faoliyati va tashqi iqtisodiy aloqalar hisoblanadi. O'zbekiston iqtisodiyoti o'zining so'nggi yillarda ko'plab o'zgarishlarni boshdan kechirgan, jumladan, iqtisodiy islohotlar, davlat byudjeti siyosati, pul-kredit siyosati va tashqi savdo tizimi bo'yicha ko'plab yangiliklar joriy etilgan.

O'zbekistonning 2023-yilda o'sish sur'ati 5.8% ni tashkil etdi, bu iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi ijobiy natijani ko'rsatadi. Ushbu o'sishning asosiy sabablaridan biri — sanoatning diversifikatsiyasi, xususan, ishlab chiqarish va qurilish sohalarida erishilgan muvaffaqiyatlar.

- O'zbekiston iqtisodiyotida inflyatsiya darajasi so'nggi yillarda kamaymoqda, 2024-yilda inflyatsiya 9% ni tashkil etdi. Buning sabablaridan biri pul-kredit siyosatidagi qat'iylashuv va ichki iste'molning barqarorlashishidir.

2. Pul-kredit siyosati va inflyatsiyani boshqarish

Pul-kredit siyosati iqtisodiy barqarorlikning muhim vositasidir. O'zbekiston Markaziy Bankining siyosati inflyatsiyani boshqarish, valyuta kursi va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi muvozanatni saqlashga qaratilgan.

Markaziy Bank 2023-yildan boshlab pul-kredit siyosatining qattiqlashishi orqali inflyatsiyani kamaytirishga muvaffaq bo'ldi. O'zbekiston Markaziy Banki tomonidan amalga oshirilgan pul-kredit siyosatining asosiy maqsadi inflyatsiyani barqaror darajaga tushirish va valyuta kursining barqarorligini ta'minlashdir.

Aksincha, o'sish sur'atlarining sekinlashishiga ham sabab bo'lishi mumkin bo'lgan muammo — bu investitsiyalarni jalb qilishda mavjud bo'lgan to'siqlardir. Xususan, kichik va o'rta biznes uchun moliyaviy yordam va kreditlash tizimlarining unchalik samarali bo'lmasligi.

XULOSA

Mazkur maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va samarali makroiqtisodiy boshqaruvni amalga oshirishda mavjud bo'lgan muammolar va ularning yechimlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va barqarorligini ta'minlashda amalga oshirilgan islohotlar bir qator ijobiy o'zgarishlarga olib keldi. Mamlakatning iqtisodiy tizimi jadal o'sish sur'atlarini ko'rsatmoqda, ammo iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash uchun hali ko'plab chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda eng muhim omillar inflyatsiya darajasini boshqarish, byudjetni muvozanatlash, investitsiya muhitini

yaxshilash va tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishdan iborat. Pul-kredit siyosati, soliq islohotlari, davlat byudjeti va iqtisodiy tarmoqlarni diversifikatsiya qilish orqali iqtisodiy barqarorlikni saqlash mumkin. Shu bilan birga, davlat qarzlarini boshqarish va byudjet defitsitini kamaytirish bo'yicha sa'y-harakatlar zarur.

O'zbekiston iqtisodiyotining diversifikatsiyasi, eksportning ko'payishi, mehnat bozorining yaxshilanishi va ijtimoiy farovonlikni oshirish uchun davlatning strategik siyosatini kuchaytirish lozim. Xususan, soliq tizimini takomillashtirish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, xususiy sektorni rag'batlantirish va yangi investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha takliflar ishlab chiqish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki.** (2023). *Pul-kredit siyosati va inflyatsiya darajasini boshqarish: 2023-yilgi iqtisodiy tahlil*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki.
2. **O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot Vazirligi.** (2024). *O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiya muhitining rivojlanishi*. Toshkent: Iqtisodiyot Vazirligi.
3. **Davlat statistika qo'mitasi.** (2023). *O'zbekiston iqtisodiy ko'rsatkichlari: 2023-yil yakuni*. Toshkent: Davlat statistika qo'mitasi.
4. **G'ulomov, X., & Azizov, M.** (2022). *Iqtisodiy barqarorlik va makroiqtisodiy boshqaruvning samaradorligi: nazariy va amaliy jihatlar*. Tashkent: Akademnashr.
5. **Iqtisodiy Tahlil va Islohotlar Institutining hisobotlari.** (2023). *Iqtisodiy islohotlar va barqaror o'sish: O'zbekiston misolida*. Toshkent: Iqtisodiy tahlil va islohotlar instituti.
6. **Ergashev, A. & Bekmirzaev, U.** (2021). *O'zbekiston iqtisodiyoti va soliq siyosati*. Tashkent: O'zbekiston Davlat Universiteti nashri.